

Gezondheid en vruchtbaarheid koeien op proefbedrijven

W.J.A. Hanekamp (PR)

Op de proefbedrijven worden alle zieke koeien met eventuele behandelingen geregistreerd in de computer. Ook tochtigheden en inseminaties worden nauwkeurig vastgelegd. Tussen en binnen proefbedrijven blijken grote verschillen te zijn in de mate waarin gezondheidsstoornissen optreden. Het is hierbij wel belangrijk om ook te kijken naar voorgaande jaren.

De koeien van Melkvee 3 en het grasgedeelte van Melkvee 2 van de Waiboerhoeve zitten in een koeienpool waardoor de koeien voor verschillende proeven nog wel eens van bedrijf wisselen. Daarom zijn deze bedrijven buiten de berekening gelaten.

Gezondheid

De ziekte-incidentie op de proefbedrijven van 1 mei 1994 t/m 30 april 1995 staat in tabel 1. Ziekte-incidentie geeft het aantal koeien aan dat tenminste één keer voor de betreffende aandoening geregistreerd is. Dit aantal wordt afgezet tegen het gemiddeld aantal aanwezige koeien. In tabel 2 staat per bedrijf voor enkele stoornissen de gemiddelde ziekte-indicatie van de laatste zeven jaar. Tussen aan de nageboorte blijven staan en witvuilen is niet altijd een duidelijk onderscheid te maken, omdat soms een nageboortepil gegeven wordt om witvuilen te voorkomen zonder dat het afkomen van de nageboorte nu echt problematisch was. Niet tochtig zien betreft dieren die bewust aan de dierenarts aangeboden zijn voor het uitblijven van een tochtigheid of het hebben van een onregelmatige tocht. Op Bosma Zathe is het aantal dieren aangeboden voor niet tochtig zien duidelijk lager dan het gemiddelde van de afgelopen jaren.

De frequentie van mastitis op Melkvee 4 van de Waiboerhoeve is wat minder dan vorig jaar, maar toch nog steeds te hoog. Ook op Aver Heino en Zegveld was de mastitis frequentie het laatste jaar hoger dan het voortschrijdend gemiddelde van het betreffende bedrijf. Hierbij blijft Zegveld wel het bedrijf met de minste mastitis. Op Melkvee 4 worden vierkwartieren geleidbaarheidssensoren geïnstalleerd. Wanneer deze goed blijken te werken en er goede rekenregels ontwikkeld zijn is de verwachting dat mastitis in een vroeger

stadium gesignaleerd en behandeld kan worden. Op De Marke en Cranendonck zijn reeds geleidbaarheidssensoren geïnstalleerd.

Op alle bedrijven is de kreupelheid ten opzichte van vorig jaar afgenomen. Op Cranendonck is de kreupelheid het laatste jaar beduidend minder dan het voortschrijdend gemiddelde. Melkvee 2 van de Waiboerhoeve daarentegen blijft veel last houden van kreupelheid. Dit is ook het enige bedrijf waar veel bevangenheid voorkomt. Het hoge percentage diversen komt door het bekapt worden vanwege zogenaamde volle klauwen. Op dit bedrijf worden relatief veel koeien op een blokje gezet. Vaak is dit het gevolg van een andere klauwaandoening.

De incidentie van melkziekte is gestabiliseerd. Op Melkvee 4 van de Waiboerhoeve en op Bosma Zathe is in de droogstand een speciaal mineralenmengsel gebruikt om de calcium-mobilisatie actief te houden. Op Zegveld wordt wel preventief behandeld tegen melkziekte terwijl dit op Aver Heino zo nu en dan gebeurt.

Slepende melkziekte is toegenomen ten opzichte van vorig jaar. Dit geldt met name voor Cranendonck. Op Cranendonck zaten een aantal koeien in een lucerneproef waarbij ze door een tegenvallende opname onder de norm gevoerd werden. Kopziekte komt op de proefbedrijven nauwelijks voor.

Het grote aantal afgevoerde dieren op Melkvee 4 komt doordat er een aantal Delta vaarzen vertrokken zijn en doordat er nogal wat dieren met subklinische mastitis zijn afgevoerd.

Vruchtbaarheid

In tabel 3 staan enkele vruchtbaarheidskengetallen van dieren die gekalfd hebben van 1 mei 1993 tot en met 30 april 1994. Ondanks het feit dat deze periode gekozen is kunnen er toch nog

Tabel 1 Percentage zieke koeien in de periode 1 mei 1994 - 30 april 1995

Bedrijf	W2K	W4	AH	BZ	CD	ZV	DM	Tot.
Melkvee ¹	65	46	88	129	87	91	80	586
Gekalfd	64	50	99	129	108	88	87	625
Vaarzen	17	21	25	33	38	24	21	179
% Vaarzen	27	42	25	26	35	27	24	29
<i>Vruchtbaarheidsaandoeningen</i>								
Nageboorte	17	24	11	12	11	2	17	13
Witvuilen	15	-	7	15	14	-	8	8
Niet tochtig zien	26	52	20	9	21	16	20	23
Diversen	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Uiergebreken</i>								
Mastitis	17	63 *	34 *	23	34 *	14	30 *	30
Speenbetrapping	-	7	1	3	4	-	3	3
<i>Klauwgebreken</i>								
Kreupel	77 *	28	31	16	9	3	42 *	29
Bevangenheid	34	4	-	-	-	-	4	6
Stinkpoot	3	-	1	-	2	-	11	2
Dikke hak	3	15	5	1	1	-	5	4
Zoolzweer	36 *	9	22	9	1	3	25	15
Tussenklauwontsteking	5	2	9	6	3	-	11	5
Diversen	46	-	-	2	2	-	-	7
<i>Stofwisselingsstoornissen</i>								
Melkziekte ²	22	41	5	22	14	-	12	17
Kopziekte	5	-	-	-	-	-	-	1
Slepende melkziekte	8	9	6	2	34 *	2	10	10
<i>Spijvertering</i>								
Off feed	-	2	-	1	-	1	-	1
Diarree	-	7	-	-	-	-	6	2
Aantal dieren afgevoerd	17	22	28	36	32	23	23	18

¹ gemiddeld aantal aanwezige melkkoeien

² van aantal 2de kalfs- en oudere koeien

* het percentage ziektegevallen is 10 of hoger dan het percentage zieke koeien

een aantal dieren zijn die wel drachtig zijn maar nog niet gekalfd hebben. De werkelijke tussenkalf tijd zal daardoor iets hoger worden. Op Melkvee 4 van de Waiboerhoeve zijn de Delta vaarzen buiten de berekening gehouden omdat deze bewust pas later in de lactatie geïnsemineerd worden. Bosma Zathe heeft uitgebreid zodat ook daar het percentage geïnsemineerde koeien niet gegeven is.

Wat de kengetallen voor vruchtbaarheid betreft valt op dat het percentage drachtig na eerste inseminatie met ongeveer 5% gestegen is ten opzichte van vorige jaren. Dit geldt echter niet voor Zegveld. Het drachtigheidspercentage was daar al aan de lage kant en is nu nog slechter. Het ligt in de bedoeling om in de herfst van 1995 activi-

teitsmeters te gaan gebruiken op Zegveld. Hiermee kan onderzocht worden in hoeverre deze de tochtigheidsregistratie kunnen ondersteunen met wellicht een beter drachtigheidspercentage. Een vergelijkbare proef is ook gepland voor De Marke, Cranendonck, Bosma Zathe en Melkvee 4 van de Waiboerhoeve. Het aantal inseminaties per koe blijft gemiddeld op ruim 2. Het aantal inseminaties om een dier drachtig te krijgen is gemiddeld 1,90 op de proefbedrijven.

De tussenkalf tijd ligt op het gemiddelde niveau van Nederland. Op Melkvee 2 van de Waiboerhoeve waren enkele koeien door embryo transplantatie drachtig van een Blonde d'Acquitaine kalf. Daardoor is de tussenkalf tijd gemiddeld iets langer geworden.

Tabel 2 Percentage zieke koeien vanaf 1 mei 1988 t/m 30 april 1995

Bedrijf	W2	W4	AH	BZ	CD	ZV	DM	Gem
Niet tochtig zien	22	45	15	15	20	25	26	24
Mastitis	22	45	23	18	30	8	29	25
Kreupel	67	28	24	18	22	11	48	31
Melkziekte ¹⁾	20	42	7	24	11	8	11	18

¹⁾ van aantal 2de kalfs- en oudere koeien

Tabel 3 Vruchtbaarheidskengetallen per bedrijf en totaal van dieren die kalfden (mei 1993 t/m april 1994)

Bedrijf	W2K	W4	HA	BZ	CD	ZV	DM	Gem
% geïnsemineerd	89	-	85	-	88	88	92	88
Dagen afk - 1 ^e ins.	77	71	78	84	74	67	63	73
Drachtig na 1 ^e ins.	42	53	60	43	54	29	48	47
Uiteindelijk drachtig	86	81	90	88	92	79	89	86
Aant. ins./koe	2,00	2,17	1,63	2,22	1,87	2,45	1,86	2,03
Tussenkalftijd	390	382	379	398	374	391	375	384

Er is veel variatie in gezondheidsstoornissen tussen proefbedrijven.